

درس خارج فقه استاد هادی عباسی خراسانی

جلسه دوازدهم، ۱۴۰۲/۱۱/۱۶

موضوع: فقه المشاورة/توصیه های اخلاقی /مدیریت زمان - بیانات استاد به مناسبت دهه ی فجر

1- حدیث اخلاقی (مدیریت زمان)

در آستانه شهادت حضرت امام موسی بن جعفر (علیه السلام) هستیم. در محضر خلف صالح ایشان، حضرت معصومه (سلام الله علیها) و در فیضیه هستیم. ربّ أَنْعَمْتَ فَزِدْ. قم، حرم اهل بیت (علیهم السلام) است. چند نکته را محضر تان عرض می کنم:

نکته اول: حدیث اخلاقی را در محضر امام کاظم (علیه السلام) هستیم. در تحف العقول در حالات ایشان هست:

1.1- تقسیم زمان به چهار بخش

«اجْتَهِدُوا فِي أَنْ يَكُونَ زَمَانُكُمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ: سَاعَةٌ لِمُنَاجَاةِ اللَّهِ. وَسَاعَةٌ لِأَمْرِ الْمَعَاشِ. وَسَاعَةٌ لِمُعَاشَرَةِ الْإِخْوَانِ وَالْثَّقَاتِ الَّذِينَ يَعْرِفُونَكُمْ عُيُوبَكُمْ وَيَخْلُصُونَ لَكُمْ فِي الْبَاطِنِ وَسَاعَةٌ تَخْلُونَ فِيهَا لِلذَّاتِكُمْ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ وَبِهَذِهِ السَّاعَةِ تَقْدِرُونَ عَلَى الثَّلَاثِ سَاعَاتٍ [1].»

«اجتهدوا أن يكون ساعاتكم أربع ساعات»؛

تلاش تان این باشد که ساعات شما، چهار ساعت باشد. ساعت از اولین لحظه های عمر شروع می شود، تا آخرین لحظه های عمر. از آن، شروع می شود، تا دهور، الی یوم القيامة. دستور حضرت، انسانی و همگانی و کلی است و شامل همه ی مکلفین و انسان ها می شود.

1.2- یک بخش از زمان برای ارتباط و مناجات با خداوند

«ساعة لمناجاة الله»؛

نخستین ساعت، ساعت مناجات با خدا است. یک مشاور قبل از اینکه در کرسی مشاوره بنشیند، باید در محفل سیر و سلوک مشاوره بنشیند. اول باید مشاوره به خودش بدهد و خودش را پشتیبانی کند. «وَلَا ظَهَرَ كَالْمُشَاوَرَةِ»؛ [2] هیچ پشتیبانی، مانند مشاوره نیست. نخستین ساعت، ساعت مناجات الهی است. ماه رجب است و ماه نجوای الهی که حرمت و احترام دارد. جماء و قُرُق گاه دارد. باید برای خودمان برنامه ریزی کنیم. تقاضا دارم و خودم هم با شما شریک هستم که برای خودمان برنامه ریزی کنیم. ساعت مان به ساعت [قیامت] ختم

شود. ﴿أَيَّانَ مُرْسَاهَا﴾ [3]. ساعتی که کسی نمی‌داند، ولی از روزهای یقینی است. اگر الآن اهل ساعت بودیم، می‌توانیم آینده‌ها کارساز باشیم.

2- خصوصیات امام خمینی (رحمه‌الله) - بیانات استاد به مناسبت دهه‌ی فجر

2.1- ارتباط دائم با استاد اخلاق و رعایت حال هم‌کلاسی

در دهه‌ی فجر هستیم. به حالات معمار انقلاب - حضرت امام (رحمه‌الله) - اشاره کنم. امام چه شد که امام شد. از همین فیضیه، حالات خود را مدیریت کرد. حاج‌آقای بهاء‌الدینی فرمودند: «با امام به درس استاد شاه‌آبادی رفتیم. من مدتی نرفتم. هیچ روزی که درس تمام می‌شد، بر ما سبقت نگرفت.»

2.2- همت عالی برای نماز شب با وضو در زمستان سرد و تهیه‌ی آب برای دوستان خود

ایشان فرمود: «امام در جوانی، یک ملک بود». سوال کردم: «چطور؟» فرمودند: «طلبه در فیضیه، یا در تاریکی سر به سجده داشت و یا برق روشن بود و دعا می‌خواند. همه نماز شب می‌خواندیم. زمستان که آب فیضیه یخ می‌زد، آب در دسترس نبود. امام ظرف‌شان را بر می‌داشتند و می‌رفتند رودخانه‌ی قم، یخ را می‌شکستند و آب برمی‌داشتند و برای ما و آقای گلپایگانی و آقای اراکی، آب می‌آوردند. می‌گفتند آب آوردم وضو بگیرید. و ما نماز شب را مهمان ایشان بودیم.»

2.3- تبدیل رابطه‌ی مرجع و مقلد به رابطه‌ی امام و امت

سه نکته را فراموش نکنید: عبادت، اطاعت و خدمت. خدوم باشید؛ به خصوص اگر عالم و فرزانه‌ای خدوم باشد، راه رفته است و خدمت، شناخته است. هنری که امام انجام دادند، این بود که خودشان را ساختند و در مکتب شاه‌آبادی‌ها و در مکتب میرزا جواد آقاها، خود را ساختند و حکیم وارسته و فقیه جامعی شد که رابطه‌ی مقلد و مرجع را رابطه‌ی امام و امت کرد. ارتباط تقلیدی که رابطه‌ی با مراجع و صاحب فتوا بودن بود، تبدیل به رابطه‌ی رهبری شد. انسان تا خود را متحول نکند، نمی‌تواند دیگران را متحول کند. این رابطه، تالی تلو معصوم شد؛ رابطه‌ی امام و امت.

2.3.1- ولایت فقیه، بحثی اعتقادی

بزرگ‌ترین خدمت انقلاب اسلامی به جهان اسلام این بود که مجتهد را به عنوان ولی امر مسلمین بشناسیم. این، مبنای اجرایی ولایت فقیه است. آرزوی گذشتگان را محقق کردند. جایگاه ولایت فقیه در مباحث اعتقادی است، نه در افعال مکلفین و فقه. ظهورش،

اینجاست. تداوم رسالت و امامت است. ائمه (علیهم السلام)، همه یکی پس از دیگری می آیند. هر کس اتقی و اورع و اعلم باشد، در مرتبه‌ی عنایت قرار می‌گیرد.

2.3.2- جایگاه ولی فقیه، تالی تلو ائمه (علیهم السلام)

مرجعیت را برای افرادی که در مظان هستند، عنایت می‌دانیم. بله، مقدماتش اختیاری است. خیلی‌ها دانشگاه می‌روند، ولی چند نفر، منشأ تحول می‌شوند؟ ﴿وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾ [4]. دست ما باید به ولی برسد، ولی ﴿وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾ [5]. تقدیم به ارواح همه‌ی شهدا و کسانی که با بیان و بنان خود در خدمت حق باشند. «الَّذِينَ بَدَلُوا مَهْجَهُمْ دُونَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَام» [6]. «از جان بالاتر داریم؟ نقطه‌ی فرماندهی بدن ما قلب و جان است. شهدای کربلا، خود را زیر قدم‌های امام حسین (علیه السلام) دیدند. خدا همه چیز به آنها می‌دهد. تا جایی می‌رسند که شهداء الفضیلة می‌شوند. علامه‌ی امینی (رحمه الله)، بیش از ۳۰۰ عالم شهید را نام می‌برد. این را بخوانید.

2.4- شجاعت امام (رحمه الله) در کلام آیت الله العظمی خوانساری (رحمه الله)

در محضر آیت الله العظمی خوانساری (رحمه الله) بودیم. صحبت سنّ علما شد. امام (رحمه الله) در بین مراجع آن زمان، سن‌شان از همه کمتر بود. آیت الله سیدمصطفی خوانساری (رحمه الله) فرمودند: «ایشان کاری کرد که از بزرگ‌ترها ساخته نبود.»

3- نکات دیگر و توصیه‌های استاد به طلاب و مسئولین کشور

3.1- لزوم زمان‌شناسی برای طلاب و علما

الآن هم با کمال صراحت و صداقت عرض می‌کنم که زمان‌شناس باشید. مشاور باید زمان‌شناس باشد. عالم باید زمان‌شناس باشد. اگر زمان‌شناس بودید، [به تعبیر روایت:] «العالم بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ اللُّوَابِسُ» [7]. «عالم زمان را دشمنان به او حمله نمی‌کنند، یا آسیب نمی‌بینند.

3.2- لزوم حمایت از مقام معظم رهبری

خدا مقام معظم رهبری دامت برکاته را حفظ کند. ایشان در جایگاهی هستند که در تک‌تک موارد، باید مورد حمایت ما باشند. باید آن‌قدر در اطراف ایشان حریم بگیریم که این علم، کمترین آسیبی نبیند. باید اول خودمان و بعد خانواده و جامعه و اطراف ما تحولی درونی یابیم. اگر جماعت خالص ولی خواه بشویم، هدایت الهی می‌آید. اگر خدای نخواستہ اختلاف بیاید، مشکل می‌آید. در کمترین نمازی است که در قنوت برای این عزیز دعا نکنم.

3.3- لزوم دعا برای کسب کمالات معنوی در قنوت

دعای برای کمالات خودتان در قنوت داشته باشید؛ مانند این دعا: «اللهم ارزقني عقلا كاملا ولبا راجحا وعزا باقيا، وقلبا زكيا، وعملا كثيرا، وأدبا بارعا، واجعل ذلك كله لي، ولا تجعله علي، برحمتك يا أرحم الراحمين [8].»

و این دعا:

﴿رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا﴾ [9].

نکند کنار حرم باشیم و حرم شناس نباشیم. باید ولی شناس باشیم.

و همچنین این دعا:

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ [10].

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «حسنة، ولایت ماست [11].»

3.4- تذکری به مسئولین کشور

در دهه‌ی انقلاب به مسئولان، خالصانه عرض می‌کنم: نکند در صف جواب دهنده‌های خون شهدا باشند. شهیدی بگویند ما شهید شدیم، ولی شما کاری کردید که مردم به تن و جان ما جسارت کردند. هر شب و سحر باید داشته باشند و در محضر خداوند استغفار کنند، تا خدا عنایتی کند. باید قدردان این مسئولیت باشند. بدانند در کجا نشسته‌اند. در جلسه‌ای برای مدیران ارشد نظام داشتم، گفتم شما در صندلی‌ای نشستید که نتیجه‌ی خون شهداست. این صندلی‌های چرخان، شما را به دوزخ نیندازد. دفترچه‌ای بردارند و نمره به خدمت به اسلام و نظام و انقلاب بدهند. آیا در صراط مستقیم هستند، یا زاویه گرفتند.

3.5- کلام علامه حسن‌زاده (رحمه‌الله) در مورد ماه رجب

اولین روزهای ماه رجب، محضر حضرت علامه حسن‌زاده (رحمه‌الله) مشرف می‌شدیم. می‌فرمودند: «ماه رجب، ماه تنظیم روابط با ولی است». اگر چنین باشد، امام زمان (علیه السلام) به سراغ ما می‌آیند.

3.6- لزوم پرهیز از بازی با اعتقادات مردم

عده‌ای بشقاب می گذاشتند که این برای امام زمان (علیه‌السلام) است. این‌ها بازی با اعتقادات مردم است. مگر امام زمان (علیه‌السلام)، محتاج به قاشق و چنگال من و شماست. با جان باشید، تا به جانان برسید.

3.7- لزوم شرکت در راهپیمایی ۲۲ بهمن

در راهپیمایی ۲۲ بهمن، شرکت بفرمایید. این کار، وظیفه‌ی همه‌ی ماست؛ برای قدردانی از کسانی که زحمت کشیدند.

3.8- دستور شکستن حکومت نظامی توسط امام زمان (علیه‌السلام) در جریان انقلاب

در تهران، حکومت نظامی بود. از ساعت ۱۷ دولت، حکومت نظامی اعلام کرده بود. وضعیت آشفته‌ای بود. امام تشریف آورده بودند و فرمودند مردم در خیابان بریزند. عزیزی گفت: «به ایشان گفتیم: آقا حکم تیر دارند و مردم در خانه، محفوظ‌ترند. امام (رحمه‌الله)، داخل اتاق رفتند و برگشتند. گفتیم: آقا! مردم، تلف می‌شوند. اصرار کردیم. فرمودند: اگر دستور امام زمان (علیه‌السلام) هم باشد، چانه می‌زنید؟»

3.9- توصیه به سحرخیزی

هستیم که هستیم که هستیم؛ اگر با ولیّ باشیم. عالم و جهان در حکم دست امام زمان (علیه‌السلام) است. کاری کنیم که ما در دنیا باشیم، ولی در باطن دنیا باشیم. باطن این دنیا، عالم آخرت است. معنی سالک واقعی، آن است که تلاش کند. سحر، ما را جلو می‌برد. در بخشی از الهی‌نامه گفتیم: «الهی! از انسان سر می‌رود، ولی سحر و سهر نمی‌رود». «سهر»، لحظه‌ی بیداری است و سحر، زمان بامداد است. از دعاهای سحرتان، این باشد که خدایا با ولیّ باشیم.

3.10- توصیف لحظه‌ی مرگ مؤمن در روایات

وقتی عزرائیل آمد که خدمه‌ی اولیای الهی است، در اختیار امام زمان (علیه‌السلام) است. از امام صادق (علیه‌السلام) در مورد جان‌دادن انسان مؤمن سؤال کردند. حضرت فرمودند: «مانند بوییدن یک گل است [12]». حضرت امام (رحمه‌الله)، طبق وصیت‌نامه‌شان با نفسی مطمئن و جانی آرام رفتند. اگر با ولیّ همراهی کردیم، به نتیجه می‌رسیم.

خدایا اولیای الهی را از جمع ما شاد بفرما. فرج امام زمان (علیه‌السلام)، تعجیل فرما! امام راحل را با سیدالشهداء (علیه‌السلام)، محشور و حشر و نشرشان را کامل بفرما. به همه‌ی ما توفیق درک حضور حضرت امام زمان (علیه‌السلام) عنایت فرما.

ان شاء الله در فجر و انقلاب نفسانی قرار بگیریم. التماس دعا.

3.11- توصیه به مداومت به خواندن زیارت شعبانیه در ماه شعبان

در ماه شعبان، مناجات شعبانیه را بخوانید که همه‌ی ائمه (علیهم‌السلام) می‌خواندند. الهی‌نامه‌ی ائمه (علیهم‌السلام) است.

---

[1] تحف العقول، ابن شعبه الحرانی، ج ۱، ص ۴۰۹.

[2] نهج البلاغه، الدشتی، محمد، ج ۱، ص ۳۲۶، حکمت ۵۴.

[3] سوره نازعات، آیه ۴۲.

[4] سوره سبأ، آیه ۱۳.

[5] سوره سبأ، آیه ۱۳.

[6] کلیات مفاتیح الجنان، قمی، شیخ عباس، ج ۱، ص ۴۵۸.

[7] بحار الأنوار - ط دارالاحیاء التراث، العلامة المجلسی، ج ۷۵، ص ۲۶۹.

[8] بحار الأنوار - ط دارالاحیاء التراث، العلامة المجلسی، ج ۹۹، ص ۱۷۲.

[9] سوره آل عمران، آیه ۸.

[10] سوره بقره، آیه ۲۰۱.

[11] الکافی- ط الاسلامیة، الشیخ الكلینی، ج ۱، ص ۱۸۵.

[12] مسند الإمام الصادق أبي عبد الله جعفر بن محمد (ع)، العطاردي، الشیخ عزیز الله،

ج ۲۰، ص ۷۸.